

Literatura

- Gotzman J., Jabłoński B. 1972. Gniazda naszych ptaków. PZWS, Warszawa.
- Hordowski J. 2019. Gniazda i lęgi ptaków Polski. Ptaki szponiaste i sokoły Accipitriformes, Falconiformes. Fascykuł 5.
- McFarland C., Monjello M., Moskowitz D. 2021. Peterson Field Guide to North American Bird Nests. Houghton Mifflin Harcourt Boston New York.
- Nikiforov M. E., Âmninski B. V., Škârov L. P. 1989. Pticy Bâlorusi, opredelitel' gnezd i âj. Minsk.

Adres autora:

e-mail: bogumila222@gmail.com

IDENTIFICATION OF THE NESTS OF THE EURASIAN GOSHAWK *ACCIPITER GENTILIS*, COMMON BUZZARD *BUTEO BUTEO*, EUROPEAN HONEY BUZZARD *PERNIS APIVORUS*, AND THE LESSER SPOTTED EAGLE *CLANGA POMARINA* BY VISUAL OBSERVATION FROM THE GROUND – EXPERIENCE FROM THE KAMPINOS NATIONAL PARK

Summary

Key features of the nests of four species of birds of prey during the breeding season were compared in this study. These features enable species identification without looking into the nest and/or in the absence of nesting birds.

Keywords: Accipitriformes, nest, breeding season, structure changes.

Received – October 2022, accepted – July 2023

Marek Murawski

DRUGIE STWIĘRDZENIE SKOWROŃCZYKA KRÓTKOPALCOWEGO *CALANDRELLA BRACHYDACTYLA* NA NIZINIE MAZOWIECKIEJ

W dniu 10 XII 2022 prowadzono obserwacje terenowe w urozmaiconym krajobrazie rolniczym Wysoczyzny Ciechanowskiej, pomiędzy Ciechanowem i Przasnyszem. Obszar ten stanowią głównie pola uprawne na żyznych glebach, z dużą mozaiką upraw, małej i średniej wielkości działkami rolnymi oraz falistą linią terenu. Obserwacje polegały na punktowym przeglądaniu terenu przez lornetkę i przejściu podczas wędrówek wybranymi transektami, wyznaczonymi wzdłuż

dróg gruntowych oraz miedz. Warunki atmosferyczne tego dnia nie sprzyjały obserwacji, ze względu na całkowite zachmurzenie i tym samym słabe oświetlenie, mimo zalegającej pokrywy śnieżnej.

Podczas ostatniego przejścia transektem, na polach w okolicach miejscowości Kąty (woj. mazowieckie, koordynaty 52°53'44.1"N 20°40'02.0"E), zaobserwowano stado śnieguł *Plectrophenax nivalis* liczące 19 os. Ptaki były bardzo ruchliwe i przemieszczały się w promieniu ok. 250 m od obserwatora, intensywnie żerując i przelatując na kolejne uprawy. W trakcie przeglądania lecącego stada, spostrzeżono osobnika o szarym ubarwieniu wierzchu ciała, który wyraźnie różnił się od śnieguł, mających białe wstawki w upierzeniu. Kolejne minuty przeznaczono na obserwację i dokumentację fotograficzną ptaka nieoznaczonego gatunku. Początkowo, z dalszej odległości ptak mógł wydawać się poświerką *Calcarius lapponicus*, lecz gdy podlatywał bliżej, sylwetką przypominał małego skowronka *Alauda arvensis*. Wielkość i szerokość skrzydeł oraz ogólne proporcje ciała nieco sugerowały lerkę *Lullula arborea*. Cała grupa często zapadała na żerowanie, przez co można było zaobserwować u tego osobnika diagnostyczne cechy. Ptak, który sylwetką przypominał skowronka, wielkością zaś lerkę, nie posiadał znamiennego dla obu gatunków kreskowania na piersi. Widoczne były również długie lotki III rzędu, które przykrywały końce lotek I rzędu. Dało się zauważyć także masywniejszy niż u skowronka dziób, oraz jaśniejszą tonację szarości na wierzchu ciała. Powyższe cechy wskazywały na skowrończyka krótkopalcowego *Calandrella brachydactyla* (fot.). Na zdjęciach przeglądanych w terenie widać było długie lotki III rzędu, które w locie, pod wpływem podmuchów porywistego wiatru często wystawały nad powierzchnię ciała. W zasadzie jedyną rzucającą się w oczy cechą wierzchu ciała był ciemny pasek, utworzony przez środki piór średnich pokryw, zaś na tylnym brzegu skrzydła brak było białego paska, występującego u skowronka. Ciemna, wąska plama z boku piersi i biaława brew to kolejne cechy gatunku widoczne na fotografiach. Cechy które wykluczały również lerkę, to między innymi brak kontrastowego rysunku przy nadgarstku oraz na głowie. Od podobnego skowrończyka małego/skowrończyka kaspijskiego *A. rufescens/A. heinei* odróżniało go brak kreskowania na piersi i nieco dłuższy dziób oraz brak projekcji lotek. Ptak widziany w locie był biały od spodu i bez rysunku, a w porównaniu do śnieguł mniejszy. Wydawał się krępy, o szerokich u nasady skrzydłach i stosunkowo krótkim ogonie, na którym widać było czarniawe wewnętrzne sterówki, skrajne zaś były białe. W powietrzu ptak poruszał się bardzo dynamicznie i zwinnie, trzymając się przez cały czas stada śnieguł. Na pierwszy rzut oka skowrończyk krótkopalcowy to mały, szary wróblak, bez wyraźnych kontrastów na wierzchu ciała i o białym spodzie bez rysunku. Obserwacja trwała łącznie ok. 45 minut i została zakończona tuż przed zmierzchem, a ptaki zostały tutaj na nocleg.

Informację o stwierdzeniu wraz z dokumentacją fotograficzną wysłano do Zbigniewa Kajzera, który potwierdził oznaczenie gatunku i zamieścił obserwację na portalu www.clanga.com. Według informacji innych obserwatorów, ptak widziany był w tym miejscu w stadzie śnieguł również 11 XII.

Fot. Skowrończyk krótkopalcowy *Calandrella brachydactyla* obserwowany w stadzie śnieguł *Plectrophenax nivalis*, na polach w okolicach osady Kąty, 10 XII 2022 (fot. M. Murawski)

Photo. Greater Short-toed Lark *Calandrella brachydactyla* observed in the flock of snow buntings *Plectrophenax nivalis*, on crop fields near Kąty on 10 December 2022 (Photo M. Murawski)

Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej PTZool. i było to 21 stwierdzenie skowrończyka krótkopalcowego w Polsce oraz drugie na Nizinie Mazowieckiej. Pierwszej obserwacji tego gatunku na obszarze Mazowsza dokonał 10 V 1997, na murawach w dolinie Bugu, w rezerwacie Wądma Mołożewska, w gm. Jabłonna Lacka, woj. mazowieckie (Chylarecki 1999, Komisja Faunistyczna 1998). W Polsce gatunek ten obserwowano głównie na Pomorzu, a pozostałe stwierdzenia rozmieszczone są w południowej części kraju oraz na jego wschodniej ścianie (Stawarczyk *et al.* 2017, raporty KF, <http://clanga.com/index.php/news/search/skowro%F1czyk+kr%F3tkopalcowy>, dostęp: 14.02.2023). Do roku 2015 zanotowany 14 razy (Stawarczyk *et al.* 2017).

Zasięg lęgowy skowrończyka krótkopalcowego jest dosyć niejednorodny. Występuje on od Portugalii, przez południową Europę, Afrykę Północną i Bliski Wschód aż po Mongolię i zachodnie Chiny. Zimuje natomiast od strefy Sahelu

po Indie (Keller *et al.* 2020). Największą populację posiada Turcja oraz obszar rozciągający się od wschodniej Ukrainy po Azję Środkową. Dość zwarty areal łągowy występuje również w Hiszpanii, zaś w pozostałej części zasięg jest nierównomierny. Najbliższe Polsce łągowiska znajdują się w Rumunii, Mołdawii i we wschodniej Ukrainie. Wyjątkowo odnotowano raz łąg na Słowacji (Keller *et al.* 2020). Skowrończyk krótkopalcowy to gatunek ciepłolubny, który preferuje suche równiny z niską roślinnością i nagimi płacami ziemi. Występuje na nieużytkach i ugorach, polach solnych, ścierniskach, łąkach i terenach piaszczystych, na polach tytoniu, buraków cukrowych, w uprawach lawendy i lucerny (Keller *et al.* 2020).

Literatura

- Chylarecki P. 1999. Pierwsza obserwacja skowrończyka krótkopalcowego *Calandrella brachydactyla* na obszarze Nizin Mazowiecko-Podlaskich. Kulon, 4: 84.
- Keller, V., Herrando, S., Vorišek, P. *et al.* (2020). *European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change*. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- Komisja Faunistyczna. 1998. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1997. Notatki Ornitologiczne 39, 3: 151-174.
- Stawarczyk T., Cofta T., Kajzer Z., Lontkowski J., Sikora A. 2017. Rzadkie ptaki Polski. Studio B&W Wojciech Janecki, Sosnowiec.

Adres autora:

e-mail: merops@vp.pl

THE SECOND RECORD OF THE GREATER SHORT-TOED LARK *CALANDRELLA BRACHYDACTYLA* IN THE MAZOVIAN LOWLAND

Summary

On 10 December 2022, the Greater Short-toed Lark *Calandrella brachydactyla* was observed in the flock of snow buntings *Plectrophenax nivalis* on crop fields near Kąty (Mazovian Voivodeship, 52°53'44.1"N 20°40'02.0"E). This observation was accepted by the Polish Avifaunistic Commission, and it is the 21st record of this species in Poland, while the second one in the Mazovian Lowland. This lark was also seen by other observers at the same site on 11 December.

Keywords: rural landscape, Greater Short-toed Lark *Calandrella brachydactyla*, Ciechanów Upland.

Received – February 2023, accepted – July 2023